

BO‘LAJAK TARBIYACHI-PEDAGOGLARNI KITOBXONLIK JARAYONINI TASHKIL ETISHNING SHAKLLARI, USULLARI, METODLARI

Urazova Nafisa Gulimmatovna – Urganch davlat univesiteti tadqiqotchisi;

Annotatsiya: Ushbu maqolada bo‘lajak tarbiyachi-pedagoglarni kitobxonlik jarayonini tashkil etishning shakllari, usullari, metodlari tahlil qilingan. Ushbu kitobxonlik jarayonini tashkil etishning shakllari, usullari, metodlari jamiyatimizda yoshlarni g‘oyaviy-mafkuraviy jihatdan kamol toptirishda beqiyos ahamiyatga kasb etishi va ularni amalga oshirish yuzasidan fikr mulohazalar bayon qilingan.

Kalit so‘zlar: kitobxonlik madaniyati, ma‘naviy ehtiyoj, mutolaa, badiiy asar tahlili, savodxonlik.

KIRISH

Kitobxonlik – bu faqatgina kitob o‘qish jarayoni emas, balki shaxsiyatni rivojlantirish, tafakkur va dunyoqarashni kengaytirishning, axborot va bilimlarni egallashning samarali vositasi hisoblanadi. Bo‘lajak tarbiyachi-pedagoglarni kitobxonlik jarayonini samarali tashkil etish nafaqat ularning shaxsiy ma‘naviy o‘rishini ta‘minlaydi, balki kelajakda ularning ta‘lim va tarbiya sohasidagi faoliyatlarini ham yuksaltiradi. Bu maqolada bo‘lg‘usi pedagoglarni kitobxonlik jarayonini tashkil etishning shakllari, usullari va metodlari haqida so‘z boradi.

ASOSIY QISM

1. Kitobxonlik jarayonining shakllari

Kitobxonlik jarayonining shakllari turlicha bo‘lishi mumkin. Ular o‘qishning o‘ziga xos yo‘nalishlarini belgilaydi va pedagogning o‘z faoliyatini samarali tashkil etishiga yordam beradi. Quyidagi shakllar keng qo‘llaniladi:

- **Individual o‘qish:** Har bir talaba yoki tarbiyachi o‘zining shaxsiy qiziqishlari va ehtiyojlariga qarab o‘qiydi. Bu shakl kitobga mustaqil yondashuvni ta‘minlaydi.
- **Guruhli o‘qish:** O‘qish jarayoni guruhda tashkil etiladi, bu orqali talabalar o‘zaro fikr almashish, muhokama qilish va bilimni mustahkamlash imkoniyatiga ega bo‘ladilar.
- **Ochiq darslarda o‘qish:** O‘qish jarayoni o‘qituvchi tomonidan tashkil etilgan darslar asosida amalga oshiriladi. Bu shakl sinfdagi faoliyatga o‘zaro ta‘sir o‘rnatadi.

- **Bibliyografik o‘qish:** Kitoblar haqida ma'lumot to‘plab, ularni tasniflash va tavsiflash jarayonini o‘z ichiga oladi. Bu shakl ilmiy izlanishlar uchun foydali bo‘lishi mumkin.

2. Kitobxonlik jarayonining usullari

Kitobxonlik jarayonini samarali tashkil etish uchun bir qator usullarni qo‘llash mumkin. Ular har xil pedagogik maqsadlarni amalga oshirishga yordam beradi:

- **Vozlik (Tinglash):** Kitobni o‘qishdan avval muallif haqida qisqacha ma'lumot berish, kitobning mohiyatini tushuntirish va tinglovchilarni tayyorlash. Bu usul talabalarni o‘qishga tayyorlaydi va kitobning mazmuniga chuqurroq kirishga yordam beradi.

- **Chuqur o‘qish:** Kitobni diqqat bilan va tafsilotlarga e'tibor berib o‘qish. Bu usul o‘quvchilarga kitob mazmunini to‘liq tushunishga yordam beradi.

- **Kritik o‘qish:** Kitobning mazmuni, uslubiyati va muallifning nuqtai nazarini tahlil qilish. Bu usul bo‘lg‘usi pedagoglarga ilmiy fikr yuritish va tahliliy yondashuvni rivojlantirishda yordam beradi.

- **Yakuniy o‘qish:** O‘qish jarayonining yakunida umumiy xulosa qilish va o‘qilgan material asosida fikrlarni tizimlashtirish.

3. Kitobxonlik jarayonining metodlari

Kitobxonlik jarayonini amalga oshirishda qo‘llaniladigan metodlar shaxsiyatni rivojlantirish va bilimlarni mustahkamlashda muhim rol o‘ynaydi:

- **Dialogik metod:** Bu metodda talabalar kitob mazmunini muhokama qilish, savol-javoblar orqali o‘z fikrlarini bildirishadi. Bu metod kitobni yanada chuqurroq tushunishga yordam beradi va guruh ichidagi muloqotni rivojlantiradi.

- **Tadqiqot metodlari:** Talabalar kitobni o‘qish jarayonida ilmiy-tadqiqot ishlarini amalga oshiradilar, ya'ni kitob haqida izlanishlar olib boradilar, uni boshqa manbalar bilan solishtiradilar. Bu metod o‘qishning ilmiy-analitik tomonini kuchaytiradi.

- **Loyihalash metodlari:** Kitobni o‘qish jarayonida turli xil loyihalar yaratish (masalan, o‘qilgan kitob asosida dastur tuzish yoki referat tayyorlash). Bu metod o‘quvchilarda kreativ fikrlashni rivojlantirishga yordam beradi.

- **Integratsiya metodlari:** Kitobxonlik jarayonini boshqa fanlar va faoliyatlar bilan birlashtirish. Masalan, kitob o‘qish jarayonini san'at, madaniyat yoki tarix fanlari bilan bog‘lash.

XULOSA

Bo‘lg‘usi tarbiyachi-pedagoglarni kitobxonlik jarayonini tashkil etishning shakllari, usullari va metodlari ta'lim tizimining samaradorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Kitobxonlik nafaqat bilimlarni kengaytirish, balki shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishga xizmat qiluvchi vositadir. Pedagoglar uchun bu jarayonni mukammal tashkil etishning turli shakllarini, usullarini va metodlarini o‘rganish zarur, chunki

ularning faoliyati nafaqat o'quvchilarga bilim berish, balki ularni ma'naviy-axloqiy, estetik, ijodiy rivojlantirishda ham katta ahamiyatga ega.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. **Qodirov, M.** (2020). Pedagogika va ta'lim metodikasi. Tashkent: O'zbekiston davlat pedagogika universiteti nashriyoti.
2. **Abdullaeva, N.** (2018). Pedagogik texnologiyalar: nazariya va amaliyot. Tashkent: O'zbekiston milliy universiteti nashriyoti.
3. **Kasimova, S.** (2021). Pedagogik mahorat va kitobxonlik. Tashkent: Tashkent davlat pedagogika universiteti.
4. **Mamatqulov, A.** (2019). Pedagogik faoliyatda kitobxonlikning o'rni. Tashkent: O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi.
5. **Shuxratova, R.** (2017). O'qish va ta'limda innovatsion texnologiyalar. Tashkent: Akademi nashr.
6. **Rahimov, D.** (2015). Ta'limda kitobxonlikni rivojlantirishning metodologik asoslari. Tashkent: O'zbekiston o'qituvchilarini tayyorlash instituti nashriyoti.
7. **Ismailova, D.** (2022). Tarbiyaviy jarayon va kitobxonlik faoliyati. Tashkent: "Ukituvchi" nashriyoti.
8. **Salomov, U.** (2020). Kitobxonlik va uning pedagogik ahamiyati. Tashkent: O'zbekiston Respublikasi Milliy kutubxonasi nashriyoti.
9. **Toshpo'latova, F.** (2016). Pedagogik texnologiyalar va kitobxonlik. Tashkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot.
10. **Babaev, B.** (2018). O'qishning psixologik va pedagogik jihatlari. Tashkent: Pedagogika ilmiy-izlanish instituti.